

ismerés esetében. Pl. a felperes előadja, hogy ő az alperesnek ezret kölcsön adott, ebből azonban az alperes már ötszázat visszafizetett, tehát még ötszázzal tartozik. Kétségtelen, hogy ebben az esetben az ötszáz visszafizetésének előadása beismeréssé válik, ha az alperes a tárgyaláson a megfelelő állítást megteszi, mert habár a törvény az ellenfél tényállításának beismeréséről beszél (S. E. 58. §., prtrts. 158. §.), a két előadásnak egymáshoz való időbeli viszonyát nem teszi a beismerés hatályának feltételévé.⁸⁷

Az előzetes beismerés esete azonban nem csak annyiban érdekes, hogy az nem csupán tartalma szerint, hanem alakja szerint is tényelőadás. Az előzetes beismerés annyiban is fellelő érdekes, hogy az önállóan, elsősorban szolgáltat tényalapot. Ennyiben az a tényállításnak rendszerinti szerepében osztozik. De az előzetes beismerés esete azt is megmutatja, hogy a tényállításnak nem jellemző, lényeges tulajdonsága az, hogy a perbe új tényalapot szolgáltatson, új tényalapot vigyen be. Az előzetes beismerésre következő tényállítás ugyanis, amely az előzetes beismerést teljes hatályú beismeréssé teszi, mint utólagos tényelőadás jelentkezik, azaz a beismerés közönséges, rendszerinti szerepében osztozik.

Az előzetes beismerés természetének kérdése még nincs eléggé tisztázva. Némelyek szerint tényállítása és beismeréssé csak az ellenfélnek megfelelő állítása által, és az által válik, hogy a beismerő fél beismerését az utólagos állítás után is fentartja, legalább hallgatag, az által, hogy ezt visszavonja. Mások szerint az már magában véve beismerés, habár egyelőre még nem tökéletes beismerés. Beismerés annyiban, hogy a bizonyítást feleslegessé teszi, nem tökéletes beismerés annyiban, hogy az ellenfélnek megfelelő állítása előtt még visszavonható.⁸⁸

Ismét más nézetben van Bülow. Az ő fogalommeghatározása szerint a beismerés igaznak kijelentése, amelynek két jellemző sajátossága van, az egyik, hogy az ellenfél tényállítására vonatkozik, a másik, hogy a beismerőre nézve joghátrányos. Az előzetes beismerésre, addig, amíg azt a megfelelő tényállítással ki nem egészítették, ez a fogalommeghatározás nem illik. Azonban Bülow tényállításnak sem tekintheti az előzetes beismerést, mert hiszen erősen hangsúlyozza, hogy a beismerést az állítástól, amely szintén igaznak kijelentése, a nyilatkozat joghátrányossága különbözteti meg. Ez az utóbbi szempont — úgy látszik — döntő volt arra nézve, hogy Bülow az előzetes beismerést mégis csak beismerésnek tekintse. Minthogy azonban Bülow a beismerésnek a bizonyítást megkimélő hatását arra alapítja, hogy ott, ahol a felek megegyeznek, a bíróságnak nem feladata közbelépni, ő az előzetes beismerésnek azt a kétségtelen hatását, amely szerint azt a bíróság minden bizonyítás nélkül ítéletének alapul fekteti, még sem alapíthatja annak beismerési természetére, hanem áttér egy más gondolatra. Szerinte ugyanis az előzetes beismerés a pusztán igaznak kijelentésén kívül még valami mást is tartalmaz, t. i. a beismert tény előadását (Anführung). Ebben a minőségében az hozzájárul a tárgyalási anyag tartalmának, a megítélendő tényalaphoz szolgáltatásához, és ennek a minőségének következtében azt a beismerési funkciótól idegen, attól független és teljesen önálló perjogi hatás illeti meg.⁸⁹ Ez a hatás, röviden abban jelentkezik, hogy a bíróság a kérelem jogosultságát az előterjesztett tényalap szerint ítéli meg, és a kérelmet, ha az már eszerint a tényalap szerint meg nem áll, elutasítja.

Az előzetes beismerésnek a bizonyítást megkimélő hatásával még alább bővebben fogunk foglalkozni. Minthogy nézetem szerint az előzetes és a megfelelő állítással kiegészített beismerésnek a bizonyítást megkimélő hatása egy és ugyan-

azon az alapon nyugszik, részemről az előzetes beismerést ebből a szempontból bátran nevezhetem beismerésnek is. Ámbár az egész kérdés ebből a szempontból, szerintem csakis az elnevezés kérdése. A beismerés másik hatása, t. i. a visszavonhatatlanság, illetőleg a visszavonhatóság korlátozása szempontjából azonban az előzetes beismerés nem beismerés. És mivel a törvény a beismerés fogalmát mind a két hatás szempontjából együttesen állapítja meg, azt is lehet mondani, hogy a törvény értelmében az előzetes beismerés még nem beismerés, hanem (joghátrányos) állítás. Egyébiránt, hogy a törvény értelmében az előzetes beismerést legalább addig, amíg az ellenfél a megfelelő állítást meg nem tette, korlátlanul visszavonni és módosítani lehet, ez kitűnik már abból, hogy a sommás eljárás 31. §-ának 1. pontja megengedi, hogy felperes a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül, annak megalapítására újabb tényeket hozhat fel, és a felhozottakat kiigazíthatja. Kétségtelenül a maga előnyére is. Tetheti ezt a rendes eljárásban is, amennyiben az eshetőségi elvvel nem jut összeütközésbe. Nevezetesen az ellenbeszéd előterjesztése előtt kiigazíthatja azt a kereseti állítását is, hogy alperes a kereseti követelésre már részletfizetést tett. De a válaszbán is elejtheti a keresetben tett kedvezőtlen állítását, ha azt mással pótolni nem kívánja. Elejtheti, ha az alperes elleniratában szaván nem fogta őt, és minden esetre elejtheti akkor, ha az alperes elég becsületes volt, hogy a felperesnek reá nézve kedvező állítását tagadta. Pl. a felperes keresetében előadta, hogy az alperes az ügylet kötésekor kiskorú volt ugyan, de a kölcsön az ő életfentartására fordított. Az alperes az elleniratban kijelenti, hogy nem volt kiskorú, amire a felperes visszavonja ezt a kereseti előadását. Egyébiránt arra nézve, hogy az előzetes beismerés az állítás megtevéle előtt visszavonható, ma tudtommal egyetértés uralkodik.

(Folyt. köv.)

Dr. Plósz Sándor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A Btk. 87. §-ának értelmezése és a kir. Curia.

A kir. Curiának büntető tanácsai f. hó 6-án meghozták és a f. hó 13-án tartott teljes ülésben hitelesítették a következő szövegű teljes-ülési határozatot:

«A Btk. 87. §-a esetén nem szabható ki a Btk. 92. §-ában említett 15, illetőleg 10 évi fegyháznál enyhébb büntetés.»

Azon őszinte nagyrabecsülés, melylyel legfelsőbb bíróságunk és a teljes ülési határozat álláspontján állóknak személye iránt viseltetem, nem tarthat vissza ama jogász kötelességem teljesítésétől, hogy ellenkező álláspontomat jelezsem.

A kir. Curia régebben büntetőjogunk és büntető perjogunk terén a bírósági gyakorlatnak új alapokra fektetése és továbbfejlesztése, később pedig két nagy törvénykönyvnek az életbe átvitele körül jogtörténeti jelentőségű, elévülhetlen érdemeket szerzett. Teljes-ülési határozatainak hozásában azonban Curiánk *gyakran nem volt szerencsés*. Abban az időben, midőn a büntető tanácsok teljes ülését a nagy tudományú és halhatatlan érdemű *Csemegi Károly* hatása irányította, keletkezett néhány olyan teljes-ülési határozat is, amelyek felfogásom szerint nem csak helytelenek, de a törvényvel is ellenkeznek.*

A legutóbb hozott, szóbanforgó határozatra nézve, (ha legudvariasabb akarok lenni), annak a véleményemnek kell kifejezést adnom, hogy a Curia nem helyes és nem szerencsés teljes-ülési határozatainak száma *egygyel szaporodott*.

I. A szóbanforgó teljes ülési határozat magyarázza a Btk. 87. §-át, amelynek értelme a bírósági gyakorlatban évtizedek óta vitás volt.

* Csak egy-két példát. Ilyen volt az 1886 jan. 22-én hozott 52. számú, a mely a sértett fél indítványának és a főmagánvádnak teljesen elűtő jogintézményeit összezavarta és bírósági gyakorlatunkban sok visszásságnak és igazságtalanságnak volt kútforrása. Ezt a teljes-ülési határozatot a BP-nak csak 14 év múlva életbelépett ellenkező szabálya helyezte hatályon kívül. Törvényvel meg nem egyezőnek tartom pl. a 25. és 37. sz. teljes-ülési határozatokat is.

⁸⁷ L. erre nézve Bülow, az i. h. 280. és köv. l.

⁸⁸ L. a kérdés állására Bülow, az i. h., 201. és köv. l., és 274. és köv. l.

⁸⁹ Az i. h. 286. l.

Erre a döntésre tehát régtől fogva szükség lett volna.

Btk.-ünk hatályba lépte óta tudtommal a *Döntvénytár* és a jogi szaklapok *körülbelül* húsz olyan curiai határozatot közöltek, amelyek a 87. §-t értelmezték. A Curia gyakorlata 1880-tól fogva mostanig *nagyon ingadozó* volt. Mindezen határozatoknak egyenkint való vizsgálata messze túlhaladná cikkem kereteit és nem is járna nagyobb tanulságokkal.*

Több határozat jut ugyanazon eredményekhez, melyekre az alábbiakban konkludálni fogok, de *még több az ellenkező*, sőt néhány végletes álláspontokon van.

Mint hogy törvénytárgyatról van szó, nézetem kifejtésénél alkalmazni fogom azokat az elveket, amelyeket évek előtt megjelent munkáimban,** mint a kútfők értelmezésére nézve uralkodó nézetet a most eldöntendő kérdésre való minden vonatkozás nélkül, *elvi általánosságban* helyeseknek ismeretem fel.

II. Btk.-ünk 87. §-a csak *negatív* szabályt tartalmaz. Csúpan annyit rendel, hogy «aki a büntett elkövetésének idején életkorának huszadik évét még nem haladta túl, halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem ítéltető».

Positív irányban a kérdést törvényünk nem oldja meg. Mitsem mond arról, hogyha olyan egyén, aki életének 16 évét már túlhaladta, de 20 évét még be nem töltötte, olyan büntetést követ el, amelyre a törvény rendes büntetési tétel gyanánt halált vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést állapít meg, akkor minő büntetést kell kiszabni?

Világos, hogy a törvénykönyvben *hézag van*.

A Btk. ugyanis véget vetett a bírói bölcs belátás sokak által, szerintem helytelenül magasztalt aranykorának. Törvénykönyvünk *minden bűncselekményre megállapítja a büntetést*. A 85. §. külön büntetési tételeket állít fel azokra a fiatalokruakra nézve, akik a büntetendő cselekmény elkövetésének időpontjában 12—16 évesek voltak és a cselekmény bűnségének felismerésére szükséges belátással *birtak*. A 66. §. szabályozza a kísérlet és a 72. §. a bűnsegély büntetését. A 89—92. §-ok a büntetés kimérésének szabályait tartalmazzák.

Kétségtelen, hogy a *törvénykönyvnek pozitív irányban szintén el kellett volna döntenie a szóban forgó kérdést is*. A törvényhozás gondolt is a gyakorlatban azután tényleg többször felmerült esetre. Felállította a *negatív* szabályt. De a továbbiakat *elfelejtette szabályozni*, holott hasonló esetekben, (pl. a 85. vagy a 93. §§. esetén) nem csak azt mondta ki, minő büntetést *nem szabad* a bírónak alkalmazni, hanem azt is, hogy a rendes büntetési tétel helyett *minő más büntetést és pedig minő tartamban kell* kiszabni.

A törvénykönyveknek ilyen *hézagai* nem példa nélküliek. Aki a jogrendszerek értelmezésével foglalkozni szokott, tudja, hogy hasonló hézagok a törvényhozásnak teljes vagy részleges feledékenysége következtében előfordulnak hazai és külföldi törvényekben egyaránt. Világos, hogy a törvénynek ilyen *hézagát* a törvény alkalmazására hivatott hatóságnak illetőleg az irodalomnak *be kell tölteni*. Ha a gyakorlati élet felvet olyan esetet, amelyről a törvénykönyvben hiába keresünk jogszabályt, akkor ezt abban az esetben is meg kell oldani, ha a törvényhozás feledékeny volt vagy mulasztást követett el.

A büntető törvénykezés terén ez a feladat a nehezebbek egyike.

Megoldásához sikeresen csak a következő elv alapján lehet hozzáfogni: *Ki kell indulni magának a törvénykönyvnek egészéből*, a jogrendszer illető ágának (büntetőjog, büntető perjog) *alapelveiből és ezekre fektetve kell felállítani olyan jogszabályokat, amelyeket a törvényhozás elfeledett ugyan kimondani, de amelyekre a gyakorlati életben mégis szükség van*.

Minden törvénykönyv, mihelyt szentesítették és kihirdették, önálló jogi létet nyert. Nem az a lényeg többé, hogy mit akart vagy mit felejtett el szabályozni valamely törvényelőkészítő. Sohasem téveszthetjük szemünk elől, hogy minden kodifikátor (még ha oly nagy érdemű is, mint *Csemegi Károly* volt) csak ember és minden ember gyarló, tévedéseknek alá-

* Csak a legutóbbi években hozott és közzétett néhány határozatot óhajtom példa gyanánt érinteni. A Curia 1900 augusztusban a 16—20 éves vádlottra gyilkosság miatt 9 évi fegyházat szabott, (B. Dtár, I. köt. 20—22. l.); ellenben 1903 februárban a *mostani* teljesülési határozat álláspontját foglalta el, (u. o. III. köt. 325—6. l.); 1904 májusban *ismét ellenkezőleg* döntött, (u. o. IV. köt. 360—2. l.); 1905 februárban a Curia azt jelentette ki, hogy a kérdéses esetben 2—15 évi fegyházbüntetés állapítandó meg rendes büntetési tétel gyanánt, (u. o. VI. köt. 71—74. l.).

** Magyar bünvádi eljárási jog I. rész, Budapest, 1901. 438—441; A büntető perjog tankönyve, Budapest, 1906. 133—137. o.

vetett, feledékeny *lehet* vagy mulasztást *követhet el*. A különbség köztük csak abban van, hogy egyik többet, másik kevesebbet szokott tévedni, de mindnyájan *tévedhetünk* és tévedünk is.

Ha tehát a bíróság a törvényben ilyen hézagot talált, annak kitöltése végett alapul kell vennie azt, hogy a törvényhozás, ha kifejezetten rendelkezett volna, *csak okszerűen rendelkezhetett volna és csak olyan jogszabályokat állíthatott volna fel, amelyek a törvénykönyvnek alapelveivel összhangzásban állanak*.

Ezen az alapon kíséreljük meg pótolni a Btk.-nek most szóbanforgó hézagát. Joga van rá az elmélet szerény munkásának épügy, mint az igazságügyi hatóságoknak, mert kútfő értelmezéséről van szó. Ez a feladat pedig éppen úgy vár a jogirodalomra, mint a bíróságra, ügyészségre vagy az ügyvédi karra.

III. Mindenekelőtt meg kell jelölnöm azt a *vezérlő gondolatot*, amelyből kiindulva a 87. §. hézagát betölthetőnek tartom.

A régi büntető törvényhozások évszázadokon át abszolút büntetéseket szabtak ki. Lassankint léptek ezek helyébe azok a büntetési tételek, amelyeket *relatív határozottaknak* nevez a tudomány. Lényegük az, hogy a törvényhozás meghatározza az alkalmazandó büntetésnek nemét és mértékét és jogot ad a bírónak arra, hogy az enyhítő és súlyosító körülmények mérlegelése alapján a büntetésnek legkisebb és legmagasabb mértéke *közt* szabja ki az adott esetben a büntetést.*

Btk.-ünknek elemi szabálya, *alapvető tétele*, hogy csak *relatív határozott büntetési tételeket ismer*.

A halálbüntetés és az életfogytig tartó fegyház, melyek több más, külföldi jogrendszerben abszolút büntetések, a magyar jogban *nem alkalmazandók feltétlenül*. Halálbüntetés helyett a 91. §. alapján életfogytig tartó fegyházat *kell* kiszabni, a 92. §. alapján pedig 15 évi fegyház *állapítható meg*. Az életfogytig tartó fegyház helyet a 91. §. alapján 15 évi fegyház *alkalmazandó*, a 92. §. alapján pedig 10—15 évi fegyház *állapítható meg*.

Olyan büntetés, amit a törvény a súlyosító és enyhítő körülményekre való tekintet *nélkül*, *mindig* alkalmaztatni rendelne, az *egész törvénykönyvben nincs*. *Sehol és semmiféle vonatkozásban sincs*. Vannak általános és különleges minimumok, *de olyan büntetési tétel, amely egyszerre legyen a büntetésnek legkisebb és legmagasabb mértéke, nem található*.

A teljesülési határozat alapján állóknak** nem sikerült bizonyítaniok azt, hogy a 87. §. esetén, abban a *positív* irányban, amelyben a törvénykönyv *semmiféle* jogszabályt nem tartalmaz, amely irányban hézag van, a törvényhozás olyan szabályt *akart volna* felállítani, amely a *legélesebb* ellentétben van a törvénykönyvnek egészével és egyik alapelveivel, a *relatív határozott büntetések rendszerével*.

IV. Legkevesebbé fogadható el a teljesülési határozatnak az a kijelentése, hogy a Btk. 87. §-a esetében halálbüntetés helyett 15 évi fegyházat olyképp kellene kiszabni, hogy ez a büntetési tétel *feltétlenül abszolút legyen, minden súlyosító és minden enyhítő körülmény alkalmazását feltétlenül kizárja*.

A Btk. 89. §-a kötelezőleg parancsolja a súlyosító és enyhítő körülmények figyelembe vételét. A BP. 328. §-ának második bekezdése előírja, hogy elítélés esetében meg kell jelölni a súlyosító és enyhítő körülményeket. Nem tartom meggyőzőnek azt az érvelést, hogy mikor a törvényhozás ellenkező akaratát egyáltalán *nem nyilvánította*, sőt mikor pozitív irányban *elfelejtett* rendelkezni, mégis képzelhető volna olyan eset, hogy a bíróság akár súlyosító, akár enyhítő körülmények vannak, ezt sohase vehesse figyelembe, hanem mindig csak 15 évet legyen *köteles* kiszabni.

V. A 15 év annál kevésbbé szerepelhet ilyen büntetés gyanánt, mert *olyan büntetési tétel, amelynek a 15 év egyszerre legkisebb és egyúttal a legmagasabb mértéke egyformán volna, sehol a törvényben másutt, egy esetben sem szerepel*.

VI. Ezek a leglényegesebb érveim arra nézve, hogy a teljesülési határozatot *elhízázottak* tekintem.

Álláspontom támogatására a kisebb jelentőségű érvek egész sorozatát lehetne még felhoznom. E cikk keretében nincs most erre terem.

* A határozatlan tartamra szóló elítélésnek új, amerikai eszméje nálunk még a jövő zenéjéhez tartozik.

** Ezek közül érveit legkimerítőbben dr. Baumgarten Izidor koronagyűjész-helyettes ur fejtette ki nagy tehetségével és tudásával, éles elméjével és fényes dialektikával. B. J. Tára, XLVI. köt. (1903), 81—84 és 177—181 l.

Nem is tartom szükségesnek a kisebb jelentőségű érveket ismételní vagy új változatban feltárni. Bold. Fayer László tanártársam; továbbá Edvi Illés Károly ur, valamint dr. Finkey Ferencz és Angyal Pál kartársaim ezeket már előadták.*

Nem kívánok arra sem utalni, *mily éles ellentétben áll* a teljesülési határozat álláspontja a «büntető novellá»-nak 15—30 §-aiban lefektetett azon új elvekkel, amelyeket a képviselőház igazságügyi bizottsága legutóbb *behátdan* tárgyalt és *több lényeges*, egyuttal nézetem szerint is *nagyon helyes* módosítással el is fogadott.

VII. A nehézségek ott kezdődnek, hogy a törvényben nem szabályozott kérdést mily irányban kell positive eldönteni?

Nagy tévedésben van azonban, aki azt hiszi, hogy a legújabb teljesülési határozat nem állapít meg új büntetési tételt. Igenis megállapít és pedig olyant, amely *sehol másutt a törvényben elő nem fordul*, t. i. halálbüntetés helyett minimum és maximum gyanánt mindig 15 évi fegyházat.

Világos az is, hogyha a törvényhozás elfelejtette a 87. §. esetében a büntetést igenleges irányban megszabni és az e szakasz alá tartozó büntetést mégis elkövettetett, a bíróság részére nincs más mód, minthogy törvény hiányában *ő állapítson meg új büntetési tételt*.

Btk.-ünknek a halál és életfogytig tartó fegyház után következő büntetési tétele a 10—15 évi fegyház. Halálbüntetést a törvény két büntetetre, életfogytig tartó fegyházat tizen-négy szakaszában, 10—15 évig terjedő fegyházat pedig 19 büntetetre állapít meg.

Ha a törvény *kifejezetten kizárta* a halált és az életfogytig tartó fegyházat, helyes törvénymagyarázat szerint *csak relative határozott büntetési tételt* és pedig az előbbieket után a sorban következő 10—15 évi fegyházbüntetést lehet alkalmazni.

E felfogás érvényre emelése esetén elesik minden olyan ellenvetés, amit a Curia által *néha* alkalmazott 2—15. évi büntetési tétellel szemben felhozta. Ez utóbbi ellenvetéseket részemről is alaposan tartom, mert a törvénykönyv másutt sem állapít meg 2—15 évi fegyházbüntetést, tehát ilyen büntetési tétel *tiszán fiktív* volna.

A 10—15 évi rendes büntetési tétel legkisebb mértékét a Btk. 92. §-ának alkalmazásával, illetőleg a kísérlet és a bűnségely esetére természetesen *leszállítható* vélem.

VIII. Az igazságügyi kormány a f. év július havában, midőn a «büntető novella» törvényjavaslatát a képviselőház elé terjesztette, egyuttal a hivatalos indokolásban kijelentette azt, hogy lehető rövid idő alatt törekedni fog közzétenni a *revisio* törvényjavaslatot is.

A revisio előmunkálatai azóta is *állandóan folynak*. Azt hiszem, a legújabb teljes ülési határozat mindazokat, akik a revisio körül munkálkodunk, megerősített abban a törekvésünkben, hogy munkánkat, (amennyire ezt egyéb kötelességeink megengedik) *tőlünk telhető gyorsasággal* mielőbb be kell fejeznünk. Egészen bizonyosnak tartom, hogy a Btk. revíziója keretében a törvényhozás a 87. §. jelenlegi hézagának pótlására nem azt az elvet fogja törvénynyé emelni, amit a Curia büntető tanácsainak többsége ezuttal elfogadott.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

Perujítás és elévülés.

A váltóeljárás 44. §-a értelmében ki van zárva a perujítás és a semmiségi per, ha az, aki ellen az ujítás, illetve a semmiségi per irányulna, váltói követelését valamely harmadik személylyel szemben elévülés folytán időközben elvesztette.

Hasonló szabály van a váltóperekre nézve az osztrák perrendtartás 556. §-ában, míg ellenben a német perrendtartás és a mi perrendi javaslatunk ily szabályt nem tartalmaz.

A mi kereskedelmi eljárásunk 28. §-ának hasonló szabálya sem az osztrák, sem a német perrendtartásban, sem a mi perrendi javaslatunkban nem foglaltatik.

A mi váltóeljárásunk és az osztrák perrendtartás szabálya oly esetet tart szem előtt, amikor a váltóbirtokos eléggé biztosítottnak látja követelését avval, hogy a sommás végzés

* L. Fayer László Jogtud. Közl. 1903. évf. 181—182., 233—234.; 1904. évf. 69.; 1905. évf. XI. sz. A magyar büntetőjog kézikönyve, 3. kiad. I. 236. Edvi Illés Károly: A Btk. magyarázata, 2. kiad., I. köt. 324—325 l.; Finkey Ferencz: A büntetőjog tankönyve, 2. kiad. 515—516 l.; Angyal Pál, Jogtud. Közl. 1903. évf. 257—259 l.

(vagy ítélet) az egyik váltókötelezett ellen jogerőssé vált, és ebben bizva nem indítja meg, vagy nem folytatja az eljárást egy másik váltókötelezett ellen, akivel szemben ennél fogva a követelés elévül. Mivel az elévülés ily esetben helyrehozhatatlanul megszünteti a váltóbirtokos jogát a nem perelt váltókötelezettel szemben, ennél fogva a törvényhozó a váltóbirtokos érdekét akarván védeni, a jogerősen kötelezett alperestől egyáltalán megvonja a semmiségi per és a perujítás lehetőségét. A kiiruló pont itt nyilván az, hogy a jóhiszemű váltóbirtokos helyzete ne rosszabbodhassék amiatt, hogy a jogerősen kötelezett adós nem kellő időben teszi meg a joglépéseket, ez az adós pedig a saját mulasztásának vagy késlekedésének tulajdonítsa, ha a perujítástól vagy a semmiségi pertől elesett.

De az ily megfontolás nem minden esetre talál. Lehetnek esetek, amikor a perujítás és a semmiségi per a marasztalt fél hibája nélkül késik három hónapig, három hónap pedig elégséges arra, hogy a váltóbirtokos joga más váltókötelezettel szemben elévüljön. Ily esetben az, aki jogerősen köteleztetett a fizetésre, nem kevésbbé érdemli meg a kiméletet, mint a váltóbirtokos, és ily esetben a váltóeljárás szabálya az egyik fél érdekét igazolatlanul áldozza fel a másik fél nem nagyobb és kiméltre nem érdemesebb érdekének.

Emellett a mi váltóeljárásunk és kereskedelmi eljárásunk szabálya nincs kellő összhangban sem egymással, sem perrendtartásunk általános intézkedéseivel. A váltóeljárás 44. §-a szerint az a körülmény zárja ki a perujítást és a semmiségi pert, hogy a felperes váltói joga mással szemben elévült. Ennek analogiája az volna, hogy a kereskedelmi eljárásban ki legyen zárva a perujítás és a semmiségi per, ha a felperes joga más egyetemleges adóssal szemben elévült. De a kereskedelmi eljárás 38. §-ának szabálya azt tartalmazza, hogy a perujítás és a semmiségi per akkor van kizárva, ha felperes *visszkereseti* vagy *visszkövetelési* joga valakivel szemben elévült, ami szűkebb köre az eseteknek, mint amikor felperes követelése más *egyetemleges* adóssal szemben évül el. Aztán meg a váltó- és kereskedelmi eljárás körén kívül eső magánjogi ügyekben is vannak esetek, amikor felperes követelése a nem perelt egyetemleges adóssal szemben elévül, vagy amikor felperes visszkeresete vagy visszkövetelése évül el, ily esetekben pedig a perrendtartás általános szabályai értelmében sem a perujítás, sem a semmiségi per nincs kizárva. Nincs kellően okadatulva, hogy a polgári, a kereskedelmi és a váltóügyek közt oly különbség tétessék, hogy az a körülmény, amely az egyik esetben kizárja a perujítást és a semmiségi pert, a másik esetben senmi hatással ne legyen ugyanily perek indíthatására.

Nézetem szerint helyesebb a mi váltó- és kereskedelmi eljárásunk szabályánál az az álláspont, hogy a kérdést a perrendtartásban egyáltalán nem kell szabályozni. Ha nincs szabály akkor nyilván azon az alapon fog a bíró dönteni, hogy az adott eset körülményei szerint melyik fél eljárása volt okszerű, illetve késlekedő, a felperesé-e abban, hogy egyik adósa ellen nem indította meg, illetve nem folytatta az eljárást, vagy az alperesé abban, hogy a perujítás vagy a semmiségi per folyamatba tételét ok nélkül halogatta. Ily döntés pedig mindenestre helyesebb, mint a mi váltóeljárásunk merev és az esetek különféleségéhez nem alkalmazkodó szabálya.*

De a kérdés megnyugtató megoldása ezen az uton sem érhető el, mert nyilvánvalólag vannak esetek, amelyekben egyik fél sem késlekedett, és a bíró mégis vagy egyik fél érdekét kénytelen a másiknak feláldozni, vagy, ha a kár egyenlő megosztását választja, a kár felét mindegyik félre ráróni. Ily esetben a visszasság annak a merevségnek a következménye, amelylyel az elévülés intézménye a magánjogban szabályozva van. Az ily esetekben, épugy mint sok más esetben a magánjogban, az igazolás perjogi intézményéhez hasonló szabályra volna szükség, mely lehetővé tenné, hogy méltánylást érdemlő körülmények közt az elévülés bevégződése után az előbbi állapotba való visszahelyezés megadassék a hitelezőnek.

Ily szabály sok esetben jótékonyan enyhítené az elévülés mostani tulmerev szabálya által okozott visszasságokat. Ha a magánjog e szabályt ismerné, akkor az oly esetekben, amilyenekről most szó van, alperes megujíthatná a pert, ha nem indokolatlanul késlekedett az ujítással, felperes pedig megkaphatná az előbbi állapotba való visszahelyezést avval

* Lásd a Polgári törvénykezés LV. kötetének 52. lapján közölt jogesetet, amelyben a felsőbíróságok még a mi váltóeljárásunk merev szabályának alkalmazásánál is belebocsátkoztak annak vizsgálatába, hogy melyik fél volt a késlekedő.